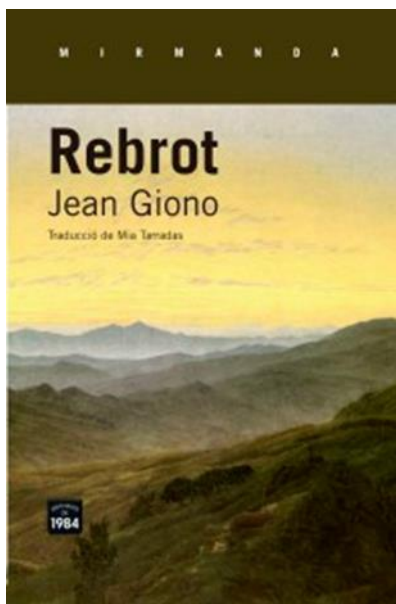

«Giono i els cicles de la natura».

Pere Calonge / *Trapezi*.

La relació de l'home amb la natura, el treball constructiu que aquell pot fer en aquesta, la manera com arriben a confondre's els cicles que marquen la vida tant de l'un com de l'altra. La solitud i la lentitud. El despoblament de les zones de muntanya i la fe en les possibilitats de revertir aquesta tendència amb vida nova. I sobretot l'optimisme, la confiança en l'espècie humana. Són alguns dels temes de fons de **Rebrot**, la novel·la breu de l'autor francès traduïda recentment; però estaven també en essència en l'altre relat que podíem llegir-li fa uns anys: *L'home que plantava arbres*.

Rebrot s'ubica en el camp de la Provença; en concret, en el petit poble d'Aubignane, que s'enfronta a l'envelliment, al despoblament i a la consegüent desaparició. De fet, el relat s'inicia amb el viatge que fa l'oncle Joseph per anar a viure a casa del nebot, que deixa el poble amb tres habitants. Posteriorment, serà el vell Gaubert, qui marxa a casa del fill; i un poc més endavant serà el torn de la Mamèche, en unes circumstàncies que no revelarem. Així doncs, el protagonista n'és l'últim habitant: Panturle, el caçador corpulent i elemental que ha vist marxar els últims veïns. En solitari, primer; i després acompanyat d'Arsule, que serà la seua dona. La descripció d'Aubignane, a més d'un bon exemple del lirisme contingut de la prosa de **Giono** i de l'ús que fa de les imatges, esdevé tot un símbol de l'equilibri inestable en què viuen aquests pobles de muntanya: "Són cases doncs, que s'han construït allà, just a la punta, com en equilibri, i després, al bell mig del poble, hi han plantat l'estaca del campanar i ha quedat tot ben agafat". La novel·la explica una gran metamorfosi, el trencament d'una tendència mortal. I el canvi va associat simbòlicament al fet que Panturle, el caçador, esdevinga llaurador. Quan treballa la terra aparentment morta i la fa renàixer, quan n'obté el blat amb què es farà el pa. La simbologia del blat, del pa, és evident: el principi de tot, la base, la farina. El renaixement de la terra és també el principi del renaixement d'Aubignane. Com en *L'home que plantava arbres*, el treball de l'home sobre la natura —però amb la natura— n'és la clau.

La novel·la està molt atenta a l'element cíclic de la vida, visible especialment en el pas de les estacions i en els canvis que això provoca. Però que també es pot percebre en l'oposició entre naixement i mort, entre joventut i vellesa. El cicle marca el tempo de la narració, n'esdevé element central. L'autor presenta l'ésser humà inserit en la natura, com un arbre més, com un animal més. La descripció de l'home i la de la natura es confonen constantment: Panturle, per exemple, era tan desert, tan erm com el lloc que habitava, i tots dos rebroten al mateix temps. En aquest sentit, també el sexe és animal; l'autor el descriu així, animalitzat: el desig, l'olor, el tacte. Però aquesta animalització no és mai negativa. A Giono li interessa sobretot la part que té d'instint, d'instrument que garanteix la perpetuació i la renovació: "és una ànsia, el que té, la terra!". El sexe forma part del cicle, l'ànsia assegura la continuïtat d'aquest cicle: "el seu desig s'ha anat inflant en ell fins a omplir-lo. Ha esmicolat tot el que tenia d'home. Allà, a l'herba, només hi ha el gran mascle". De fet, una de les escenes clau del relat ens mostra com la natura conspira perquè Arsule —que està de pas— es quede a Aubignane. El vent "fa l'home", l'encalça sexualment, l'excita, l'empeny cap al poble i cap a Panturle.

Hi ha una voluntat moralitzadora evident. I un punt de vista conservador, quasi diríem que obligadament conservador: les coses funcionen bé quan els homes fan el paper que tenen assignats en tant que homes, les dones el de les dones, i quan a la terra se la tracta com cal. Així, si el blat, la terra que dóna fruit, és el principi del renaixement d'Aubignane, l'altre element, el definitiu, es produeix quan és el ventre de la dona, que dóna fruit. I, entremig, el de Caroline, la cabra, que també ha tingut un cabrit. El títol de la novel·la, doncs, no pot ser més explícit ni més temàtic: un rebrot que encara amplifica més la confusió intencionada entre home i natura.

Ha tornat la plena primavera. El sud s'ha obert com una boca. Ha bufat amb un alè llarg, humit i tebi, i les flors s'han estremit entre la sement, i la terra tota rodona s'ha posat a madurar com un fruit.»

Jean Giono. *L'home que plantava arbres*. Traducció d'Isabel-Clara Simó. Viena Edicions, Barcelona, 2008

Giono mostra com els èxits que realment mereixen la pena no arriben mai a curt termini, sinó que són el producte de molts anys. Es necessita temps, doncs, per valorar adequadament els fruits de la vida d'un ésser humà. Ens ho explica el narrador de *L'home que plantava arbres* en l'inici d'aquest relat breu, però és evident que és un tema de fons comú també a *Rebrot*. Com també ho són l'elogi cap a aquell que no actua mogut per l'egoisme ni espera recompensa immediata del seu treball. I el d'una acció humana que no només no destrueix la natura, sinó que s'inscriu en els seus cicles i hi

deixa una petjada positiva. Elzéard Bouffier, el protagonista de *L'home que plantava arbres*, és un pastor solitari d'una zona erma —també de la Provença— que cada dia de la seua vida, durant anys i més anys, hi planta arbres. Ho fa perquè sí, sense esperar res a canvi —els terrenys en què planta no són seus ni sap de qui són— i sense que ningú ni tan sols se n'assabente. Excepte el narrador, un passejant casual. Al cap de molts anys i molts quilòmetres quadrats plantats, Bouffier ha aconseguit el rebrot, també per una reacció natural en cadena que converteix aquell erm en un paisatge frondós, on ha tornat a córrer l'aigua i a instal·lar-se la vida humana.

El personatge tria la solitud i frueix de la lentitud del temps, aliè als esdeveniments del món. Tant, que passen dues guerres mundials i la seua vida segueix, indiferent, plantant arbres. Mentre els altres destrueixen i maten sense sentit, ell construeix i dona vida també sense cap objectiu concret, perquè sí: “els homes poden ser tan eficaços com Déu en altres àmbits que els de la destrucció”. Bouffier és un heroi, tot i que un heroi anònim, que ningú no coneixerà mai, que mai no eixirà en cap llibre d'història. És un savi, a la manera com ho són també Panturle, Arsule o Mamèche en *Rebrot*; que en saben més que ningú encara que probablement ningú mai no els ho reconeixerà. És una altra constant que recorre tots dos relats, la idea que els entesos no hi entenen de veritat: “no s'aprèn pas als llibres, això”. Que apareix ja en essència en *L'home que plantava arbres* en el paper que hi juguen les autoritats i els tècnics forestals, però que es fa més explícita en *Rebrot*, en la història d'un professor a sou del govern que només aconsegueix fer-ho malbé tot. Ens estem referint, òbviament, a una saviesa més intuïtiva, més tel·lúrica: on no arriba la ciència, sovint són el mite, la superstició o la màgia les formes que pren aquest altre tipus de saviesa.

En totes dues obres, doncs, trobem una idealització del fet de treballar amb la terra i per a la terra, sense ambició: en l'activitat impertorbable de plantar arbres, en un cas; en el conreu del blat per poder fer-se pa, en l'altre. Se'ns diu explícitament que estar arrelat és ja una victòria. Però, no tot és fàcil, no tot és idealització. La natura de Giono és bella i amable, però també esquerpa i amenaçadora. L'autor no deixa de fer evident les dificultats que comporta. O el fet que els pobles menuts, els llogarets aïllats, també poden fomentar els sentiments més negatius dels humans: egoismes, rancúnies, competència, suïcidis, bogeria. Tanmateix, més enllà del missatge evident, d'aquesta indissimulada voluntat moralitzadora, és l'estil, que converteix ambdues narracions en petites joies literàries, en dues perles delicioses. En *L'home que plantava arbres*, la pròpia concentració del tema quasi exigeix un tractament poètic. És una faula breu, optimista i esperançadora. *Rebrot*, en canvi, té un llenguatge més narratiu. I és lògic, també, si atenem a l'extensió: la història, l'anècdota, hi té més pes. Amb tot, encara que

en graus diferents, és indubtable que en totes dues hi ha el to poètic: el lirisme, les imatges, el simbolisme, la personificació de la natura, etc., però sense abandonar mai la contenció, sense perdre'n mai de vista el nucli narratiu.